DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)
2. maj 1996 *

I sag C-253/95,

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Claudia Schmidt, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg hos Carlos Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagner-Centret, Kirchberg,

sagsøger,

mod

Forbundsrepublikken Tyskland ved Ministerialrat Ernst Röder og Oberregierungsrat Bernd Kloke, Forbundsøkonomiministeriet, D-53107 Bonn, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

angående en påstand om, at det fastslås, at Forbundsrepublikken Tyskland ikke har sat de nødvendige love og administrative bestemmelser i kraft for at efterkomme Rådets direktiv 92/50/EØF af 18. juni 1992 om samordning af fremgangsmåderne ved indgåelse af offentlige tjenesteydelsesaftaler (EFT L 209, s. 1), subsidiært, at den ikke straks har underrettet Kommissionen om de trufne foranstaltninger, og at den således har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til EF-traktatens artikel 189, stk. 3, sammenholdt med direktivets artikel 44, stk. 1,

har

* Processprog: tysk.

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, D.A.O. Edward, og dommerne J.-P. Puissochet, P. Jann (refererende dommer), L. Sevón og M. Wathelet,

generaladvokat: A. La Pergola
justitssekretær: R. Grass,

på grundlag af den refererende dommers rapport,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 14. marts 1996,

afsagt følgende

Dom

1 Ved stævning registreret på Domstolens Justitskontor den 20. juli 1995 har Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber i medfør EF-traktatens artikel 169 anlagt sag med påstand om, at det fastslås, at Forbundsrepublikken Tyskland ikke har sat de nødvendige love og administrative bestemmelser i kraft for at efterkomme Rådets direktiv 92/50/EØF af 18. juni 1992 om samordning af fremgangsmåderne ved indgåelse af offentlige tjenesteydelsesaftaler (EFT L 209, s. 1, herefter »direktivet«), subsidiært, at den ikke straks har underrettet Kommissionen om de trufne foranstaltninger, og at den således har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til EF-traktatens artikel 189, stk. 3, sammenholdt med direktivets artikel 44, stk. 1.

2 I henhold til direktivets artikel 44, stk. 1, første afsnit, skulle medlemsstaterne sætte de nødvendige love og administrative bestemmelser i kraft for at efterkomme direktivet inden den 1. juli 1993 og straks underrette Kommissionen herom.

3 Da Kommissionen ikke havde modtaget underretning om de bestemmelser, Forbundsrepublikken Tyskland havde udstedt for at efterkomme direktivet, tilstillede Kommissionen den 9. august 1993 den tyske regering en åbningsskrivelse, hvori den anmodede regeringen om at fremkomme med sine bemærkninger inden for en frist på to måneder.

4 Ved skrivelse af 5. november 1993 meddelte den tyske regering Kommissionen, at direktivet var ved at blive gennemført, og regeringen vedlagde som bilag et forslag til den anden lov om ændring af Haushaltsgrundsätzegesetz (finansrammelov). Den 27. december 1993 blev Kommissionen underrettet om, at loven var blevet vedtaget den 26. november 1993. Loven, som ifølge den tyske regering skulle gennemføre alle de bestående direktiver vedrørende offentlige udbud, skulle træde i kraft den 1. januar 1994.

5 Den 7. februar 1994 tilstillede den tyske regering desuden Kommissionen to forslag til bekendtgørelser til gennemførelse af finansrammeloven.

6 Endelig fremsendte Forbundsrepublikken Tyskland den 7. april 1994 på Kommissionens anmodning den endelige ordlyd af Verordnung über die Vergabebestimmungen für öffentliche Aufträge (bekendtgørelse om indgåelse af offentlige kontrakter) samt af Verordnung über das Nachprüfungsverfahren für öffentliche Aufträge (bekendtgørelse om klageproceduren). De to bekendtgørelser var trådt i kraft den 1. marts 1994.

7 En nærmere gennemgang af de nævnte bestemmelser viste ifølge Kommissionen, at de nødvendige foranstaltninger med henblik på at sikre, at direktivet fandt

anvendelse på offentlige tjenesteydelsesaftaler, ikke var truffet, og Kommissionen fremsatte derfor den 4. august 1994 en begrundet udtalelse over for den tyske regering, hvori regeringen blev anmodet om at træffe de nødvendige foranstaltninger for at efterkomme den inden for en frist på to måneder.

8 Ved skrivelse af 29. september 1994 meddelte den tyske regering, at bekendtgørelsen om indgåelse af offentlige kontrakter, som var udstedt med hjemmel i den anden lov om ændring af finansrammeloven, som skulle gennemføre alle de EF-direktiver, der vedrører indgåelse af offentlige kontrakter, var trådt i kraft den 1. marts 1994 med hensyn til indkøbsaftaler og bygge- og anlægskontrakter, og at lovgivningsproceduren med henblik på, at den blev udvidet til også at omfatte tjenesteydelsesaftaler, var i gang. Den tyske regering forpligtede sig endvidere til at tilstille Kommissionen den ændrede bekendtgørelse umiddelbart efter, at den var udstedt.

9 Da Kommissionen ikke modtog yderligere oplysninger, anlagde den nærværende sag.

10 Den tyske regering har ikke bestridt traktatbruddet. Den har imidlertid anført, at umiddelbart efter, at fristen for gennemførelsen af direktivet var udløbet, meddelte Forbundsøkonomiministeriet de berørte ordregivende myndigheder, at direktivet med virkning fra den 1. juli 1993 fandt umiddelbar anvendelse på indgåelse af tjenesteydelsesaftaler.

11 Den tyske regering har tilføjet, at arbejdet med de nødvendige lovgivningsmæssige ændringer med henblik på gennemførelse af direktivet er i gang. Den har i denne forbindelse henvist til forslaget til ændring af Verdingungsordnung für Leistungen (regler vedrørende indgåelse af leveringskontrakter) samt til det forslag, der skal træde i stedet for Verdingungsordnung für die Vergabe freiberuflicher Leistungen (regler om indgåelse af aftaler om tjenesteydelser fra liberale erhverv). Ligeledes vil forbundsregeringen i nærmeste fremtid få forelagt et forslag til ændring af bekendtgørelsen om indgåelse af offentlige aftaler, hvorefter de ovenfor nævnte to regelsæt gøres retligt bindende. Delstaternes godkendelse foreligger imidlertid endnu ikke.

12 Det bemærkes for det første, at efter fast retspraksis kan en medlemsstat ikke påberåbe sig bestemmelser, fremgangsmåder eller forhold i sin nationale retsorden til støtte for, at forpligtelser og frister, der følger af et direktiv, ikke overholdes (jf. bl.a. dom af 6.7.1995, sag C-259/94, Kommissionen mod Grækenland, Sml. I, s. 1947, præmis 5).

13 For det andet bemærkes, at det fremgår af traktatens artikel 189, stk. 3, at gennemførelsen af fællesskabsdirektiver skal sikres ved passende gennemførelsesforanstaltninger, som træffes af medlemsstaterne. Kun under særlige omstændigheder, især i tilfælde, hvor en medlemsstat har undladt at træffe de nødvendige gennemførelsesforanstaltninger eller har truffet foranstaltninger, som ikke er i overensstemmelse med et direktiv, har Domstolen anerkendt, at borgerne for domstolene kan gøre et direktiv gældende over for en medlemsstat, som ikke har efterkommet direktivet. Denne mindstegaranti, som følger af den bindende karakter af den forpligtelse, som pålægges medlemsstaterne ved direktiver i henhold til traktatens artikel 189, stk. 3, kan ikke berettige en medlemsstat til at undlade rettidigt at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at gennemføre hvert direktivs mål (jf. bl.a. dom af 11.8.1995, sag C-433/93, Kommissionen mod Tyskland, Sml. I, s. 2303, præmis 24). Det af den tyske regering anførte om, at direktivet har direkte virkning, kan således heller ikke tiltrædes.

14 Da direktivet ikke er blevet gennemført inden for den fastsatte frist, må den påstand, Kommissionen har nedlagt på dette punkt, tages til følge.

15 Det må herefter fastslås, at Forbundsrepublikken Tyskland ikke inden for den fastsatte frist har sat de nødvendige love og administrative bestemmelser i kraft for at efterkomme direktivet og således har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til direktivets artikel 44, stk. 1.

Sagens omkostninger

16 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, såfremt der er nedlagt påstand herom. Kommissionen har nedlagt påstand om, at Forbundsrepublikken Tyskland tilpligtes at betale sagens omkostninger. Da Forbundsrepublikken Tyskland har tabt sagen, bør den betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

1) Forbundsrepublikken Tyskland har ikke inden for den fastsatte frist sat de nødvendige love og administrative bestemmelser i kraft for at efterkomme Rådets direktiv 92/50/EØF af 18. juni 1992 om samordning af fremgangsmåderne ved indgåelse af offentlige tjenesteydelsesaftaler og har således tilsidesat sine forpligtelser i henhold til direktivets artikel 44, stk. 1.

2) Forbundsrepublikken Tyskland betaler sagens omkostninger.

Edward Puissochet Jann

Sevón Wathelet

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 2. maj 1996.

R. Grass D.A.O. Edward

Justitssekretær Formand for Femte Afdeling